

- zdbuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.05 "Sotsialna pedahohika" / O. V. Ponomarenko. – K., 2001. – 18 s.
10. Sorochynska V. Ye. Osnovy profesiinoi diialnosti sotsialnoho pedahoha / V. Ye. Sorochynska // Orhanizatsiina robota i sotsialna pedahohika : navch. posib. – K., 2005. – S. 4-10.
 11. Sushchenko L. P. Sotsialni tekhnolohii kultyvuvannia zdorovoho sposobu zhyttia liudyny / L. P. Sushchenko. – Zaporizhzhia : ZDU, 1999. – 308 s.
 12. Sheremeta M. M. Zdrovoviazberihalna kompetentnist studentiv – sotsialnykh pedahohiv ta aspekty yii formuvannia / M. M. Sheremeta, I. D. Omeri, O. D. Moisak // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – № 7 (25), 2012. – Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2012. – S. 300-307.

Лехолетова М. М., Омери І. Д. Состояние сформированности здоровьесберегающей компетентности будущих социальных педагогов в высших учебных заведениях Украины.

В статье уточнена сущность ключевых понятий здоровьесберегания; выяснена взаимосвязь между профессией социального педагога и здоровьесбереганием; раскрыты последствия низкого уровня здоровьесберегающей компетентности будущих социальных педагогов для их профессиональной деятельности; проведён анализ современного состояния сформированности у будущих социальных педагогов здоровьесберегания; предложены наиболее целесообразные формы работы по формированию здоровьесберегающей компетентности.

Ключевые слова: *социальный педагог, качества социального педагога, здоровьесберегание, здоровьесберегающая компетентность, формы работы, лекция, практическое занятие, тренинг, индивидуальные консультации, внеаудиторная работа.*

Lekholetova M. M., Omeri I. D. A status of formation of health-preserving competence in the future social teachers at the higher educational institutions in Ukraine.

An essence of the key concepts of health-preserving is verified in the article. A correlation between the profession of both social teacher and health-preserving was found. The consequences of low-level of health-preserving competence of the future social teachers for their professional work are revealed. An analysis of the current state of formation the health-preserving in future social teachers was realized. The most expedient forms of working on the formation of health-preserving competence are proposed.

Keywords: *social teacher, feature of the social teacher, health-preserving, competence of health-preserving, forms of working, lecture, practical lesson, training, individual consultations, extracurricular work.*

УДК 378.015.31:17.022.1

Лець О. Г.

**ГІДНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МОРАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

У статті висвітлено поняття моральної самосвідомості та гідності, як головного компонента моральної самосвідомості. Визначено змістову основу моральної самосвідомості та почуття гідності особистості студента; виділені педагогічні умови для формування та розвитку почуття гідності..

Ключові слова: *моральна самосвідомість, почуття гідності, особистість студента, педагогічні умови.*

На сьогодні перед педагогічною наукою України поставлено завдання вирішення проблеми виховання моральної самосвідомості особистості яка, спроможна реалізувати свої права і свободи та поліпшити життя українського суспільства. Від сформованості таких універсальних моральних цінностей, як свобода, совість, чесність, відповідальність, гідність, самодостатність залежатиме моральне здоров'я зростаючої особистості, її впевненість у власних силах, спроможність розбудувувати українську державу,

відстоювати власну гідність і національні інтереси. Через моральну самосвідомість особистості реалізується найбільш ефективний моральний спосіб регулювання поведінки людини, яка добровільно, у цілковитій відповідності та гармонії зі своїми почуттями і переконаннями здійснює вчинки, що відповідають моральним вимогам суспільства.

В умовах сучасних реалій проблема виховання моральних почуттів студентської молоді, є актуальною як в науці, так і в суспільній практиці. Зокрема зараз почуття гідності набуває особливого значення, що суттєво впливає на продуктивність життєвої активності молодшої людини, на формування її ціннісного ставлення до себе, також на формування світоглядних переконань, на основі яких вона здійснює моральне самовизначення в соціумі.

Досліджуючи моральну самосвідомість, ми визначили, що одним з основних компонентів формування моральної самосвідомості у студентів виступає почуття гідності. Під час дослідження було виявлено, що найбільш актуальною проблемою виховання почуття гідності постає у зрілому юнацькому віці, під час навчання у вищому навчальному закладі, оскільки цей вік є сензитивним щодо морального самовизначення особистості.

Актуальність проблеми знайшла своє відображення у працях І. Бех, С. Бубнова, Н. Гусякова, Н. Кузнецова, Г. Прихожан, В. Собкін, Н. Толстих, що призвело до узагальнення праць, і уможливило висновок стосовно того, що моральна самосвідомість особистості – це усвідомлення себе, своїх моральних цінностей, ставлень, якостей, потенційних можливостей, вчинків, їхніх мотивів і наслідків, регулювання власної поведінки та моральне самовдосконалення.

Варто зауважити, що важливою змістовою складовою моральної самосвідомості зростаючої особистості є система цінностей. Цінності є динамічними утвореннями, які в процесі морального зростання особистості якісно змінюються.

Розпочинаючи аналіз даного дослідження, варто з моральної зрілості. Однією з визначних характеристик особистості студента є моральна зрілість, що характеризується розумінням, прийняттям і реалізацією особистістю норм моралі, наявністю у неї розвинених моральних почуттів, готовністю діяти відповідно зі встановленими нормами ставлення людей один до одного [5].

Отже, зріле моральне ставлення особистості – це здатність до передбачення та адекватної оцінки моральних наслідків своїх дій та вчинків, а саме розуміння суперечливості, неоднозначності моральних відносин, психологічно тонке врахування цих суперечностей у поведінці; уміння будувати реальні людські стосунки взаєморозуміння та взаємодопомоги. На думку вчених, З. Курлянд, І. Кулагіна, Т. Тарасова саме сформованість цих почуттів у студентському віці постає однією з головних завдань особистого та суспільного життя людини.

У цьому ми можемо переконатися в працях науковців Л. Виготського, І. Беґа, М. Боришевського, І. Кона, В. Мухіної, М. Савчина які обґрунтували зв'язок моральних почуттів особистості зрілого юнацького віку із рівнем розвитку моральної самосвідомості. За науковими доробками Г. Васяновича, Н. Девадзе, М. Іванчук, М. Третьяка, Е. Шишмакової вчених висвітлені соціально-психологічні особливості, що обумовлюють розвиток почуття гідності особистості.

Однак чимало аспектів цієї проблеми залишаються не дослідженими. Наявний стан моральної вихованості студентства вимагає від педагогів пошуку ефективних засобів впливу на моральну самосвідомість особистості молодшої людини, інноваційних форм і методів виховання її моральних почуттів.

Мета статті – висвітлити проблему формування почуття гідності, як одного з основних компонентів моральної самосвідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Однією із актуальних проблем теорії і практики виховання є проблема морального становлення зростаючої особистості. Зокрема, в основі морального розвитку особистості

лежить унікальне утворення, що отримало назву моральної свідомості, оскільки, як стверджують філософи, моралі поза свідомістю не існує.

Аналіз сучасних наукових джерел засвідчив наявність різних підходів до визначення понять “моральна самосвідомість”. Водночас у педагогічній науці немає чіткого визначення та єдиного розуміння поняття “самосвідомість особистості”. Свідчення цього – розмаїття трактувань структури самосвідомості й таких пов’язаних із нею характеристик, як: “я”, “я – образ”, “я – ідеал” тощо.

З огляду на це, ми проаналізували психолого-педагогічну літературу і виявили, що згідно з теоретичними положеннями І. Чеснокової, самосвідомість є засобом саморегуляції суб’єкта [6].

Відповідно до цього, моральна самосвідомість – базисна властивість психіки, що дає змогу людині розглядати й оцінювати себе як моральну особистість. Також М. Боришевський зазначає, що рівень розвитку та ступінь зрілості моральної самосвідомості людини залежать від змісту засвоєних нею моральних знань. Учений підкреслює, що моральна зрілість особистості залежить від характеру та спрямованості її моральних поглядів, переконань, ідеалів і світогляду загалом [4].

Що ж стосується, самосвідомість то її можна охарактеризувати як цінність яка є нерозривною сутністю трьох складових: когнітивної (самопізнавальної), емоційної (ставлення до себе) та регулятивної. Провідною функцією самосвідомості, за Б. Ананьєвим, є саморегуляція поведінки особистості: “... людина у своїй поведінці може собі дозволити рівно стільки, наскільки вона знає себе”.

Ця формула значною мірою обумовлює самодостатність особистості, ступінь її впевненості в собі, незалежність від інших, свободу в поведінці й усвідомлення обмежень цієї свободи [1, с. 175].

Отже, моральна самосвідомість педагога – усвідомлення себе як особистості і власної ролі й значення в освітній сфері, суспільній, духовно-моральній діяльності і відносинах людей.

Показник самосвідомості – духовне, моральне зростання вчителя як особистості, яке характеризують структура, рівні та форми. До структурних елементів моральної самосвідомості педагога належать: усвідомлення морального Я, мислення і пам’ять (рухова, сенсорна, довготривала, короткочасна, словесно-логічна, емоційна, образна).

Відповідно до вище зазначеного, розвиток моральної самосвідомості студентів у сучасних умовах має спрямовуватись на формування системи саме гуманістичних цінностей з можливостями їх збагачення кожним індивідом. Базовими гуманістичними цінностями, що характеризують моральну самосвідомість сучасної, рівень її вихованості, нами були визначені – свобода, совість, гідність, відповідальність, самодостатність.

Варто підкреслити, що першочерговим компонентом моральної самосвідомості, її підґрунтям є моральні знання. Робітник розумової праці – це головне надбання будь якої організації в теперішніх умовах конкуренції. Головне – знання і творчі здібності. Особливо важливими для розвитку моральної самосвідомості є знання про себе, свій внутрішній світ, гуманістичні моральні принципи і цінності, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві, чинниками узгодження дій і вчинків людей.

Особливо важливими для розвитку моральної самосвідомості є знання про себе, свій внутрішній світ, моральні принципи і цінності, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві, чинниками узгодження дій і вчинків людей. І як найкраще, це може проявитися через почуття гідності. Зупинимось більш детально на понятті – почуття гідності.

Теоретичне вивчення природи почуття гідності досліджували І. Бех, І. Булах, Б. Братусь дозволило нам зробити висновки про те, що почуття гідності є глибинними, суб’єктивними утвореннями особистості. Як специфічні форми моральної самосвідомості особистості вони виступають психологічними засобами об’єктивації нормативного “Я”, через які відбуваються у його взаємодіях нормативно-ціннісні ставлення до світу й “світу”

у самому собі [2].

Повертаючись до визначення почуття гідності, можемо зазначити, що це особливе моральне ставлення людини до себе. Усвідомлення та емоційно-ціннісне переживання особистістю сукупності своїх моральних цінностей і повага їх у собі, тобто усвідомлення особистістю своєї самоцінності. А змістовною основою почуття гідності є рефлексивні риси особистості, складовими яких є психологічні процеси самопізнання, самосхвалення й самооцінки, що викликають в особистості самоповагу [1, с. 17-24].

Отже, гідність особистості утворює певна конкретна сукупність моральних цінностей. Почуття гідності здійснює функцію моральної саморегуляції поведінки особистості; головним критерієм якої є сформованість є готовність особистості до здійснення морального вчинку.

Треба зазначити, що теоретичний аналіз проблеми формування моральної самосвідомості у студентської молоді, дозволив нам зробити наступні висновки, а саме виокремити почуття гідності, одним із основних компонентів моральної самосвідомості та дати визначення гідності – емоційно-ціннісне переживання особистістю свого ставлення до себе, що виявляється в усвідомленні своєї самоцінності й моральної рівності з іншими людьми. Варто зазначити, що наявність у студента почуття гідності – це результат соціалізації його особистості та інтеграції когнітивних, емоційно-ціннісних і поведінкових складових залежно від умов виховання та самовиховання.

Головними ознаками гідності в особистості студента є наявність моральних переконань, здатність усвідомлювати власні дії та нести за них відповідальність, здійснювати моральні вчинки.

Слід зазначити, що оптимальним у вихованні почуття гідності особистості студента є особистісно-орієнтований підхід.

Ефективність виховання гідності у студентської молоді залежить від реалізації в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу сукупності педагогічних умов:

- посилення процесу засвоєння студентами знань про соціальні й моральні норми, якості, мотиви поведінки, ціннісні орієнтації та моральні ідеали особистості;
- розвиток здатності студентів до моральної рефлексії (самодослідження, самоаналізу, внутрішнього діалогу);
- формування ціннісного ставлення студентів до суспільних моральних норм, позитивних особистісних якостей, форм моральної поведінки;
- стимулювання розвитку почуття відповідальності перед іншими людьми і собою;
- удосконалення здатності студентів до самоконтролю та моральної саморегуляції.

На думку вчених, виховання почуття гідності студента можна розглядати як двосторонній процес, в якому ці почуття формуються завдяки соціалізації, навчально-виховним впливам суб'єктів цього процесу тощо. Водночас особистість сама здатна виступати творцем власної моральності, носієм, діячем, суб'єктом морально-духовної культури суспільства, адже вона “не тільки адаптується до соціально-економічних, політичних, соціально-психологічних норм, що формуються на різних рівнях життєдіяльності суспільства, але перетворює їх у власні цінності, орієнтації, установки” [1, с. 24].

З вище зазначеного, можемо зробити висновок, для поліпшення своїх моральних риси та зменшення егоїстичних проявів, студентам необхідно спочатку пізнати себе, свій внутрішній світ, адекватно оцінити власне “Я”, ставлення до інших. Тому, в контексті досліджуваної проблеми, студенти мають вміти рефлексувати, оволодівати сучасними методами вдосконалення своїх моральних якостей та цінностей та займатися самовихованням, що на думку, С. Гончара визначається як систематична й свідомо діяльність людини, спрямована на вироблення в собі бажаних фізичних, розумових, моральних, естетичних якостей, позитивних рис волі і характеру, усунення негативних звичок.

Використана література:

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с. (серія “Альма-матер”).
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.
4. Боришевський М. Й. Дорога до себе. Від основ суб’єктності до вершин духовності : монографія / М. Й. Боришевський. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с.
5. Гончар
6. Якобсон П. М. Психологические компоненты и критерии становления зрелой личности / П. М. Якобсон // Психологический журнал. – 1981. – № 4. – С. 141-149.
7. Чеснокова И. И. Проблема самосознания в психологии / И. И. Чеснокова. – М. : “Наука”, 1977. – 134 с.

References:

1. Bekh I. D. Psykholohichni dzherela vykhovnoi maisternosti : navch. posib. / I. D. Bekh. – K. : Akademvydav, 2009. – 248 s. (seriia “Alma-mater”).
2. Bekh I. D. Osobystisno zoriientovane vykhovannia / I. D. Bekh. – K. : IZMN, 1998. – 204 s.
3. Bekh I. D. Psykholohichni dzherela vykhovnoi maisternosti / I. D. Bekh. – K. : Akademvydav, 2009. – 248 s.
4. Borishevskiy M. Y. Doroga do sebe. Vid osnov sub’ektnosti do vershin dukhovnosti : monografiya / M. Y. Borishevskiy. – K. : Akademvidav, 2010. – 416 s.
5. Gonchar
6. Yakobson P. M. Psikhologicheskie komponenty i kriterii stanovleniya zreloy lichnosti / P. M. Yakobson // Psikhologicheskij zhurnal. – 1981. – № 4. – S. 141-149.
7. Chesnokova I. I. Problema samosoznaniya v psikhologii / I. I. Chesnokova. – M. : “Nauka”, 1977. – 134 s.

Лець О. Достоинство как компонент нравственного самосознания студентов высших педагогических учебных заведений.

В статье освещены понятие морального самосознания и достоинства, как главного компонента нравственного самосознания. Определены содержательную основу нравственного самосознания и чувства достоинства личности студента; выделены педагогические условия для формирования и развития чувства достоинства.

Ключевые слова: моральное самосознание, чувство достоинства, личность студента, педагогические условия.

Lets O. Dignity as a component of students of moral identity of students of higher educational establishments.

In the article the concept of moral identity and dignity as the main component of moral consciousness was described. Semantic foundation of moral identity and dignity of the individual student are defined; color pedagogical conditions for the formation and development of dignity was identified.

Keywords: moral identity, dignity, personality of the student, pedagogical conditions.

УДК 378.011.3-051:62/67]:004

Маргітич М. Я.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті розглянуто мету, зміст, структуру й особливості процесу формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх учителів технологій; виділено такі її властивості як суб’єктивність, структурованість, динамічність, інтегрованість.

Формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх учителів технологій проявляється в складному різноманітті компонентів, у готовності фахівця вирішувати